

”ILMAN KIELTÄ IHMISELLÄ ON TOSI HUKASSA”
DISKURSSIANALYYSI KAHDEN MAAHANMUUTTAJAN HAASTATTELUSTA

Suomi toisena kielenä
-tutkielma
Oulun yliopisto
21.2.2020

Essi Rahja

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat	1
1.2. Tutkimusaineisto	1
2. DISKURSSIANALYYSI	3
3. KIELI JA IDENTITEETTI	5
4. PÄRJÄÄMISEN JA IDENTITEETIN KIELET - DISKURSSIANALYYSI HAASTATTELUSTA	7
4.1. Suomi – pärjäämisen kieli	7
4.2. Äidinkieli – identiteetin kieli	10
5. PÄÄTÄNTÖ	14
LÄHTEET	16
LIITTEET 1-2	

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Haastattelin kahta maahanmuuttajaa osana Suomen Akatemian Kielellinen ja ei-kielellinen vuorovaikutus monikulttuurisessa arjessa -hanketta. Videoin ja litteroin (liite 2) haastattelun ja analysoin aineiston diskurssianalyysin keinoin. Rajaen tutkielmani koskemaan haastattelukysymyksiä (liite 1), joiden vastauksissa käsitellään kieleen liitettyjä merkityksiä ja identiteettiä.

Diskurssianalyysi pyrkii selvittämään, miten merkityksiä tuotetaan keskustelussa. Diskurssianalyysia metodina on käyttänyt esimerkiksi Liisa-Maria Lehto väitöskirjassaan Korpusavusteinen diskurssianalyysi japaninsuomalaisten kielipuheesta (2018). Maahanmuuttajaopiskelijoiden käsityksiä suomen kielestä on puolestaan tutkinut Mona Ahonen (2019) pro gradu -tutkielmassaan sisällönanalyysin näkökulmasta ja maahanmuuttajanuorten kieli-identiteettiä pro gradussaan (2014) Heidi Niskanen.

Tutkielmani on laadullinen, aineistopohjainen ja induktiivinen. Tavoitteenani on selvittää haastateltavien kielidiskursseja eli kielistä puhumisen tapoja. Pyrin diskurssianalyysin keinoin pääsemään käsiksi haastattelussa rakentuviin kielten merkityksiin.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Mitä diskursseja haastattelussa rakennetaan?

Millaisilla kielellisillä valinnoilla diskursseja rakennetaan?

Millaisia merkityksiä eri kielet saavat?

1.2. Tutkimusaineisto

Tuotin käyttämäni aineiston haastattelemalla kahta maahanmuuttajaa Oulun yliopiston Kikosa-kokoelmaan (<https://kata.csc.fi/dataset/urn-nbn-fi-csc-kata20190315143842296567>). Haastattelu on siitä ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, että siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara

2004, 193). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu on yksi päämenetelmistä. Haastattelu sopii tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysin aineistoksi, koska haastattelutilanteessa haastateltava pystyy tuomaan esille itseään koskevia asioita vapaasti ja on tällöin merkityksiä luova subjekti. (Hirsjärvi ym. 2004, 194.) Aineistona käyttämälläni videolla kaksi maahanmuuttajaa vastaa kysymyksiini. Parihaastattelu kestää 46 minuuttia, mutta käytän tutkielmassani vain pientä, yhteensä alle 10 minuutin mittaista osaa. Aineistoni on hyvin pieni ja rajattu, mutta uskon sen soveltuvan tutkielmani laajuuteen ja antavan vastaukset tutkimuskysymyksiini käyttämälläni menetelmällä.

Hankkeen valmiisiin haastattelukysymyksiin kuuluu viisi kysymyskokonaisuutta (liite 1), joista keskityn tässä tutkielmassa kysymyksiin 3 ja 5. Kysymys 3 tarkastelee kieliä arjessa toimimisen esteenä tai mahdollisuutena ja kysymys 5 kielten ominaisuuksia ja merkitystä. Kysymysten 3 ja 5 vastauksissa tulevat esiin eri kielten merkitykset haastatelluille. Rajaamastani aineistosta on siis mahdollista löytää vastaukset tutkimuskysymyksiini.

Olen litteroinut vastaukset karkeasti vain tämän tutkielman tarpeisiin (liite 2). Litteroinnin sopiva tarkkuus määritellään tutkimusongelman ja metodisen lähestymistavan perusteella. Kun haastatteluanalyysin kiinnostus kohdistuu haastattelussa esiin tuleviin asiiasältöihin keskusteluanalyysin sijaan, ei kovin yksityiskohtainen litterointi ole tarpeen. Tällöinkin on silti syytä litteroida paitsi haastateltavien myös haastattelijan puheenvuorot, jotta voidaan esimerkiksi päätellä, millä tavoin kysymyksen muotoilutapa vaikutti vastaukseen. (Ruusu vuori 2010, 424-425.) Olen litteroinut myös omat puheenvuoroni liitteenä olevaan litteraattiin (liite 2). En siksi, että kysymyksen muotoilutapa välttämättä vaikuttaisi vastaukseen vaan siksi, että lukijan olisi helpompi ymmärtää, mihin kysymykseen haastateltavat milloinkin vastaavat.

Haastatteluun kuului taustatietolomake, jossa kysyttiin muun muassa kielitaidosta ja kielien käytöstä eri tilanteissa. Haastateltava A:n äidinkieli on dari, haastateltava B ilmoittaa äidinkielekseen persian/darin. Lisäksi B on opiskellut kotimaassaan arabiaa, paštua sekä englantia. Molemmat haastateltavat saivat haastattelukysymykset nähtäväkseen etukäteen sekä suomen kielellä että dariksi käännettynä. Suomenkieliset kysymykset olivat haastattelun aikana pöydällä haastateltavien nähtävillä. Lisäksi A:lla oli koko haastattelun ajan kädessään kysymykset myös dariksi.

2. DISKURSSIANALYYSI

Tutkielmani on laadullista diskurssintutkimusta, jossa selvitän identiteettiin kietoutuvaa ilmiötä – kahden maahanmuuttajan tapaa puhua kielistä.

Diskurssianalyysi on kielenkäytön tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen – Juhila – Suominen 2016a, 17). Diskurssianalyysi on selkeärajaisen tutkimusmenetelmän sijaan väljä teoreettinen viitekehys, joka rakentuu oletuksille kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta, useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta, merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta, toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin sekä kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta. (Jokinen – Juhila – Suominen 2016b, 25-26.)

Diskurssintutkimuksen taustalla on ajatus kielen merkityksiä luovasta luonteesta. Maailmaa merkityksellistetään kielen kautta eri tilanteissa eri tavoin ja sosiaalista maailmaa ja sosiaalisia suhteita rakennetaan kielen avulla. (Mautner 2004: 11–12.)

Diskurssintutkimuksessa hahmotetaan puhumisen tapoja ja haetaan lingvististä evidenssiä diskurssien olemassaololle. Siinä tarkastellaan, millaisilla kielellisillä valinnoilla maailmaa rakennetaan: miten asia tai ilmiö merkityksellistetään. Puhutaan kielellisistä valinnoista, joissa esimerkiksi erilaiset identiteetit rakentuvat. (Lehto 2018: 69.)

Kun diskursseja tarkastellaan kielenkäytön mikrotasolla, kielen variaatio korostuu. Kieltä voi käyttää monella tapaa. Kieli antaa mahdollisuuden valita hyvin laajasta sanojen, sävyjen ja rakenteiden joukosta juuri ne, joita kulloinkin pidetään tarpeellisina ja sopivina. Jokainen mikrotason valintakin nähdään suhteessa laajempaan kokonaisuuteen: yksittäinen sanavalintakin voi vihjata laajempaan tapaan merkityksellistää maailmaa – diskursseihin ja ideologioihin. Kieli tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia tehdä merkittäviä valintoja. Tietty diskurssi ei tiivisty sanaan, mutta jo yksi sana voi herättää jonkin diskurssin. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 67.) Tällöin tutkitaan, mitä sanoja on valittu, mitä jätetty valitsematta ja millainen kuva ilmiöstä rakentuu näiden valintojen seurauksena (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 71).

Etsin tutkimusaineistostani kieleen liittyviä diskursseja ja kiinnitän erityistä huomiota kielen mikrotasoon, tässä tutkimuksessa haastateltavien sanavalintoihin. Tutkin, millainen kuva kielistä rakentuu näiden valintojen seurauksena.

Haastattelutilanteessa haastateltavat ovat asuneet Suomessa neljä vuotta. He saivat kysymykset luettavaksi etukäteen sekä suomen että darin kielellä. Näistä toimenpiteistä huolimatta on mahdollista, että jos haastateltavat olisivat puhuneet haastattelussa äidinkieltään, he olisivat esimerkiksi saattaneet kuvata suhdettaan kieliin eri sanavalinnoilla. Tällöin tutkimustulokseni olisivat jotain muuta kuin tässä tutkielmassa esittelemäni. Haastatteluasetelma tuo omat haasteensa tutkimustulosten tulkintaan, mikä on hyvä pitää mielessä tutkimustuloksiani tarkasteltaessa. Teen päätelmiä sanavalinnoissa näkyvistä diskursseista lyhyestä haastatteluaineistosta, joka on tuotettu kielellä, joka ei ole haastateltavien äidinkieli.

3. KIELI JA IDENTITEETTI

Ihmisen ja hänen kieltensä suhteet ovat moninaiset. Yksikulttuurisessa ympäristössä niitä ei usein ole tarvetta pohtia, mutta itsestäänselvyydet kyseenalaistuvat, kun ihminen muuttaa uuteen maahan. (Martin 2002, 39.) Afganistanista Suomeen tulo lienee kyseenalaistanut myös haastateltavieni suhteen paitsi heidän osaamiinsa kieliin, myös omaan identiteettiin.

Identiteetillä tarkoitetaan sitä, miten määritellään kuka minä olen ja mikä on minun paikkani yhteisössä. Identiteetti pyrkii määrittelemään toisaalta sen, miten olemme samankaltaisia muiden kanssa, toisaalta sen, miten eroamme toisista. Identiteetin käsite auttaa ymmärtämään keitä olemme, mutta samalla se väistämättä erottaa 'meidät' 'toisista'. (Pietikäinen – Dufva – Laihiala-Kankainen 2002, 9.) Kieli toimii keskeisenä ryhmään kuulumisen kriteerinä (Aikio-Puoskari 2002, 91). Yksilöllä on monta identiteettiä sen mukaan, mihin ryhmään hän kulloisenakin aikana kuuluu. (Hall 1999, 23.)

Kieli on olemistamme syvällisesti määrittelevä asia, erottamaton osa ihmisenä olemista. Kieli on läsnäoloa maailmassa ja enemmän kuin vain viestinnän väline. Kieli tuo tolkkua todellisuuteemme ja kielellä otamme sen haltuun. Kielen avulla asetumme maailmaan, joka on jo ennen meitä läpäisty merkityksillä; kieltä käyttämällä merkityksellistämme itse ympäröivää maailmaa. Kieli tekee meistä identiteettejä luovia ihmisiä. (Aikio-Puoskari 2002, 91.)

Kielitietoisuus tarkoittaa kieleen liittämiämme merkityksiä: nähdäänkö kieli vain väli-teenä, jonka voi tarvittaessa vaihtaa, vai ymmärretäänkö kielen merkitys laajemmin maailmankuvan ja identiteetin rakentajana. (Mantila 2002). Jokaisella kielellä on erityinen arvo käyttäjälleen. Olemme niin yksilöitä kuin yhteisön jäseniä paljolti kielellisesti. (Heikkinen – Mantila 2016.) Kielitietoisuus on ajattelun, oppimisen, kommunikaation ja inhimillisen olemisen keskeisin väline (Harju-Autti – Latomaa 2018).

Diskursseilla on kyky rakentaa identiteettejä: käsityksiä itsestämme, toisistamme ja ihmisten välisistä suhteista. Identiteetit rakentuvat kielenkäytössä ja niitä kuvataan kielellä. Identiteetit ovat keskeinen diskurssintutkimuksen kohde. Identiteetit rakentuvat muun

muassa arkisessa kielenkäytössä. Kielen ja identiteetin suhde on muutenkin läheinen: kielenkäytön avulla identiteettiä ilmaistaan ja kuvataan sekä siitä neuvotellaan; rakennetaan, muutetaan ja haastetaan. Identiteetti muodostuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Vaikka yksilön identiteetti on hyvin subjektiivinen, se muotoutuu ympäröivissä sosiaalisissa kehyksissä. Me olemme sitä, mitä olemme, myös siksi, mitä meistä kerrotaan ja mitä me itse kerromme. Ihmisessä kamppailevat koko ajan monenlaiset identiteetit ja eri tilanteissa risteilevät erilaiset identiteetin mahdollisuudet. Diskurssintutkija voi tarkastella, millaiset identiteetit ovat milloinkin mahdollisia tai epätoivottuja tai millaisia kielellisiä yhdistelmiä käyttämällä on luotu kuvaa meistä ja muista, omasta ja ulkopuolisesta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 63-65.) Puhetta kielistä ja identiteeteistä voidaan rakentaa myös liittämällä kieleen erilaisia määritteitä (Dufva 2002, 24).

4. PÄRJÄÄMISEN JA IDENTITEETIN KIELET – DISKURSSIANALYYSI HAASTATTELUSTA

Haastattelin kahta Afganistanista lähtöisin olevaa maahanmuuttajaa. Haastateltavat ovat haastattelutilanteessa neljä vuotta sitten maahan tulleita opiskelijoita.

Videolla A ja B keskustelevat kysymyksistä 3 ja 5 (liite 1):

Mikä merkitys on sillä, että osaa sen maan kieltä, jossa asuu?

Mitä kieli sinulle merkitsee?

Miten osaamasi kielet eroavat toisistaan?

Mitä osaamasi kielet sinulle merkitsevät?

Mitä äidinkieli sinulle merkitsee?

Millä kielellä näet unia?

Aineistosta nousee kaksi päädiskurssia, pärjäämisen diskurssi ja identiteettidiskurssi. Kielitoimiston sanakirjan määritelmän mukaan *pärjätä* tarkoittaa selviytymistä, suoriutumista ja toimeen tulemistä (Kielitoimiston sanakirja 2020). Tutkielmassani pärjäämisen diskurssi tarkoittaa, että kielen avulla selviydytään arjesta, suoriudutaan koulussa ja töissä ja tullaan toimeen vapaa-ajalla ystävien kanssa – pärjätään uudessa yhteiskunnassa. Pärjäämisen diskurssissa kieli ei ole itseisarvo vaan väline, jolloin kielen merkitystä ei nähdä laajemmin esimerkiksi identiteetin rakentajana (vrt. Mantila 2002). Identiteettidiskurssilla puolestaan tarkoitan sitä, että kielen avulla rakennetaan omaa identiteettiä. Haastattelussa kielen avulla paitsi kuvataan myös rakennetaan identiteettiä ja sitä, kuka minä olen, mistä tulen ja mihin kuulun (vrt. Pietikäinen – Dufva – Laihiala-Kankainen 2002: 9). Seuraavaksi etenen haastattelutilanteen kuvauksesta vastausten erittelyyn litteraatista poimimieni esimerkkien kautta ja lopulta tulkintaan (vrt. Fairclough 1989: 109).

4.1. Suomi – pärjäämisen kieli

Haastateltavat liittyvät pärjäämisen diskurssin suomen kieleen, mikä on ymmärrettävää, sillä aseman uudessa yhteisössä saa vasta opittuaan kielen, jolloin pystyy olemaan

vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja esimerkiksi hakemaan töitä (Hamara 2015: 9). Suomen kielen osaamattomuus vaikeuttaa elämää: silloin ei pääse opiskelemaan tai töihin. Heikko kielitaito tai kielitaidon puute on nähty aiemmissakin tutkimuksissa maahanmuuttajien työllistymisen hidasteena tai jopa esteenä (Karayilan ym. 2017: 180). Haastattelusta nousee toistuva tapa puhua suomen kielestä: pärjäämisen diskurssi (esimerkki 1).

(1) B: *Ja kieli on se pääasia arjessa että arjessa ilman kieltä ei pärjää.*

Kielitaidolla on haastattelussa konkreettinen merkitys pärjäämiseen: suomi on koulutuksen, työn, ystävien ja harrastusten kieli (esimerkit 2 ja 3).

(2) B: *-- ei voi päästä kouluun eikä voi päästä töihin samalla tavalla kuin ne jotka osaavat kieltä --*

(3) B: *Niin kielellä mä saan ystäviä mä oon täällä koulussa saan työpaikka ja kielellä pääsen harrastuksen ja ihmiskunta asustamisen paikkoihin kielellä voi päästä ilman kieltä ei voi päästä niin helpolla siihen --*

Suomen kielen merkitys näyttäytyy haastattelussa hyvin käytännöllisenä. Kielitaito mahdollistaa suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisen ja osallisuuden, mikä näkyy verbivalinnoissa (esimerkki 3): verbit *saada* ja *päästä* kuvaavat kieltä välineenä. Ystävät, koulu ja työpaikka ovat itseisarvot, kieli on tarpeellinen väline niiden saavuttamiseen. Kielellisillä valinnoilla haastateltavat rakentavat pärjäämisen diskurssia. Suomen kielen taito on pärjäämisen väline, jonka avulla voi saavuttaa arjen sujumisen ja pärjäämisen kannalta tärkeimmät eli koulutuksen ja työpaikan (esimerkit 2 ja 3) mutta toisaalta myös ystävät ja harrastuksen (esimerkki 3).

Suomen kieli on myös väline, jonka avulla ei ole hukassa (esimerkki 12):

(4) B: *-- ilman kieltä ihmisellä on tosi hukassa --*

Haastateltavien mukaan ihminen on Suomessa hukassa ilman suomen kielen taitoa. Myös A rakentaa vastauksessaan samaa diskurssia:

(5) A: *että ei tarvitse jokaisen paikassa ihmetellä mitä tietä mistä mitä tehdä --*

Suomen kielen avulla ei tarvitse enää ihmetellä joka paikassa, mitä pitää tehdä milloinkin tai minne mennä. Oman elämän ja asioiden hallinta perustuu kielitaitoon. Kouluttautuminen, työ, ystävät ja harrastukset mahdollistavat hyvän arjen ja yhteiskuntaan osallistumisen Suomessa.

Kielitaidosta on haastatelluille konkreettista hyötyä. Toinen haastattelussa rakentuva diskurssi onkin hyödyn diskurssi. Kielitaidon merkitys tulee vastauksissa esiin välineenä työn saamiseen ja opiskeluun. Kielitaidosta on siis selvää hyötyä haastatelluille. Suomen kielen taito tai sen puute näyttäisi vaikuttavan kokonaisvaltaisesti maahanmuuttajan elämään Suomessa. Suomen kieli *helpottaa* arkea (esimerkit 4 ja 5). Haastateltavat hyötyvät suomen kielen osaamisesta siten, että arki helpottuu, voi ilmaista itseään (esimerkki 4) ja päästä eteenpäin. Seuraavat esimerkit ovat haastattelutilanteessa vastaus kysymykseen, mikä merkitys on sillä, että osaa sen maan kieltä, jossa asuu (haastateltavien tapauksessa siis suomen kieltä).

(6) A: *-- ja parhaitellen kertoo mielipide tai mitä mä ite haluan siitä tilanteesta kerto. Se helpottaa tosi paljo.*

(7) B: *Ja kyllä se niinku sä sanoit että se helpottaa elämää ja sillä kielellä pääsee eteenpäin --*

Haastateltavat osaavat kielellistä arjen kielitaidon merkitystä, ja litteraatista löytyy useita esimerkkejä suomen osaamisen merkityksestä arjen sujumisen kannalta.

(8) A: *No jos oikeasti osata kieli hyödyntä oma elämä --*

(9) A: *-- ei tarvitse jokaisen paikassa ihmetellä mitä tietä mistä mitä tehdä ja se paljon hyödyn.*

Suomen kielen osaamisesta on hyötyä haastateltaville (esimerkki 6). Se näkyy esimerkiksi niin, että tietää miten eri tilanteissa toimitaan ja eri paikoissa tehdään (esimerkki 7). Haastatteluaineistossa suomen kieli nähdään välineenä, jolla arki sujuu (esimerkki 8).

Välinearvo tarkoittaa arvoa, jota tavoitellaan jonkin muun itsessään arvokkaan asian vuoksi (Tieteen termipankki 2020). Haastateltavat näkevät suomen kielen arvokkaaksi siksi, että sen avulla voi saavuttaa pärjäämisen kannalta tärkeitä asioista: päästä kouluun ja töihin, saada kavereita ja päästä harrastamaan. Välinearvo näkyy varsinkin ilmaisussa *kielellä pääsee eteenpäin* (esimerkki 7). Kieli vie kohti päämäärää, kieli itsessään ei ole haastateltaville päämäärä. Kielen välinearvo näkyy myös verbivalinnoissa: kielellä *saan* ystäviä ja *pääsen* harrastamaan (esimerkki 3):

- (10) B: *Niin kielellä mä saan ystäviä mä oon täällä koulussa saan työpaikka ja kielellä pääsen harrastuksen ja ihmiskunta asustamisen paikkoihin kielellä voi päästä ilman kieltä ei voi päästä niin helpolla siihen --*

Haastateltavat painottivat suomen kielen osaamisen tärkeyttä Suomessa, mikä on linjassa aiempaan tutkimukseen (ks. esim. Ahonen 2019: 17). Suomen kielen merkitys tulee esille peräti neljässä kohdassa (esimerkit 11-14).

- (11) B: *Ja kieli on se pääasia arjessa että arjessa ilman kieltä ei pärjää.*
 (12) B: *-- kieli merkitsee minulle ihan kaikkea.*
 (13) B: *-- eli kieli merkitsee minulle tosi paljon kaikkea.*
 (14) A: *Kielitaito oikeasti jokaisen paikassa.*

Haastatteluaineistossani haastateltavat rakentavat sanavalinnoillaan pärjäämisen diskursssia, ja he liittävät ne nimenomaan suomen kieleen. He myös käyttävät itse sanaa *pärjätä* (esimerkki 11). Suomen kielen merkitystä korostetaan, mutta nähdään silti välineenä (esimerkki 10). Seuraavaksi tarkastelen äidinkielen yhteydessä käytettyjä sanavalintoja ja niistä rakentuvaa diskurssia.

4.2. Äidinkieli – identiteetin kieli

Sanastolliset valinnat paljastavat diskursseista tärkeitä seikkoja (Lehto 2018: 76). Puhetta identiteeteistä voidaan rakentaa puhumalla 'meistä' ja 'muista' (Dufva 2002: 24): haastateltavat rakentavat haastattelussa sanavalinnoillaan identiteettiään puhumalla *meidän* kielestä kuvaillessaan suomen ja darin kielten eroja (esimerkit 15-16).

(15) B: -- *se kirjoittaminen meidän kieli sillä kielellä voi kirjoittaa oikealla vasemmalle --*

(16) B: *Paštu on meidän maan toinen kieli ja arabiaakin meillä opeteltiin--*
 Sanavalinta *meidän* viittaa keskustelussa haastateltavien äidinkieleen (esimerkki 15) ja kotimaahan (esimerkki 16). Haastattelun kontekstissa haastateltavat kuuluvat 'meihin' ja he rakentavat keskustelussa identiteettiään kotimaan, äidinkielen ja kulttuurin (uskonnon, esimerkki 17) varaan.

(17) A: *Sitten tavallaan helpompi meidän uskonnon kieli on arabia että lausetta helpompi.*

Äidinkieleen viitataan myös sanavalinnalla *omalla* (esimerkit 18 ja 19), mikä kuvaa läheistä suhdetta äidinkieleen. Haastateltavat luovat arkisilla kielellisillä valinnoilla kuvaa itsestään ja ryhmästä, johon kuuluvat liittämällä äidinkieleensä määritteet *meidän* ja *oma* (vrt. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 63-65; Dufva 2002: 24).

(18) B: *Niinku mä sanoin että mä ilahduin silloin kun Halpa-Hallissa se myyjä puhui meille omalla kielellä. Niinku hauska.*

(19) B: *Ja mäki oon puhunut unissa omalla äidinkielellä tai suomi kielellä.*

Äidinkielellä on iso merkitys haastateltaville. Äidinkieli kertoo, kuka haastateltava on (esimerkit 20 ja 21). Äidinkieli on oma kieli, toisin kuin suomi (esimerkki 19). Siinä missä suomen kieli näyttäytyy haastateltaville välineenä arjessa pärjäämiseen, äidinkieli on heillä kytköksissä identiteettiin:

(20) A: *Ööö itselle iso merkitys että sitä kerto että kuka mä on, mistä mä tuun mite mä syntyn että omasta elämästä kertominen että muistuttaa.*

(21) B: *Ja sillä kielellä voi tunnistaa että mistä on kotoisin ja ja se on semmoinen kieli että ihan lapsesta asti olen oppinut --*

Suomen kielestä puhuttaessa haastateltavat käyttivät itse sanaa *pärjätä* (esimerkki 11). Äidinkielestä puhuessaan he eivät käytä sanaa identiteetti tai esimerkiksi sydämen kieli,

joita voidaan pitää vakiintuneina äidinkielestä puhumisen tapoina (Niskanen 2014, 47). Esimerkeistä 20 ja 21 tulee silti selvästi näkyviin äidinkielen merkitys omalle identiteetille. Äidinkielestä ei puhuta sydämen kielenä, mutta äidinkieli kertoo, kuka minä olen ja mistä tulen. Äidinkielellä voi kertoa omasta elämästä ja muistuttaa vanhan kotimaan tapahtumista, perheestä ja juurista. Nimitän tätä haastateltavien tapaa puhua äidinkielestä identiteettidiskurssiksi siitä huolimatta, että he eivät itse tuota sanaa identiteetti.

Toisin kuin pärjäämisen diskurssissa, jossa suomen kieli näyttäytyy välineenä, äidinkielen kytkeytyvässä identiteettidiskurssissa kieli on enemmän kuin pelkkä väline. Äidinkielen merkitys näyttäytyy esimerkissä 20 laajana, omaan olemassaoloon, ryhmään kuulumiseen, identiteettiin ja maailmankuvaan kytkeytyvänä kielitietoisuutena.

Äidinkielen yhteys identiteettiin näkyy myös verbivalinnoissa. Äidinkielestä puhuttaessa haastateltavat valitsevat verbit *olla*, *tulla*, *syntyä*, *kertoa*, *muistuttaa*, *tunnistaa* (esimerkit 20 ja 21). Äidinkieli muistuttaa haastateltavia siitä, keitä he ovat, mistä he tulevat ja mistä ovat kotoisin. Nämä verbivalinnat sitovat äidinkielen identiteettiin ja vahvistavat identiteettidiskurssia. Äidinkieli kertoo, kuka minä olen ja mistä tulen. Esimerkki 20 on lähes oppikirjaesimerkki identiteetin määritelmästä (vrt. (Pietikäinen – Dufva – Laihiala-Kankainen 2002, 9) ja se määritelmä liitetään juuri omaan äidinkieleen, ei suomen kieleen. Äidinkielellä ollaan yhteydessä omaan menneisyyteen (*mistä mä tuun*), perheeseen (*mite mä syntyin*), etniseen taustaan ja juuriin (*sillä kielellä tunnistaa että mistä mä oon kotoisin*). *Syntyä*-verbi viittaa menneeseen, aiemmassa kotimaassa tapahtuneeseen. *Muistuttaa* ja *kertoa* -verbivalinnat paljastavat, että kotimaan merkityksellisiä tapahtumia ei haluta unohtaa.

Kielen merkitys on epäilemättä muuttunut, kun muuttaa uuteen maahan ja joutuu opettelemaan kokonaan uuden kielen. Suomen kieleen suhtaudutaan siksi ennen kaikkea pragmaattisesti. Haastateltavat rakentavat keskustelussa yhteistä näkemystä kielten roolista elämässään. Äidinkielen varaan rakennetaan identiteetti siinä missä suomen kieli on väline, jolla saadaan sujuvan arjen kannalta välttämättömät koulutus, työpaikka ja mielekkään arjen kannalta tarpeelliset ystävät ja harrastus. Suomen kieli on arjen kieli, jolla ensin selviydytään ja myöhemmin pärjätään opiskelussa, työssä, kavereiden kanssa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomen kieli on pärjäämisen, arjen ja yhteiskuntaan osallistumisen kieli (esimerkki 3). Dari ja persia ovat oman minuuden kieliä, jotka sanoittavat

identiteettiä. Haastateltavat rakentavat identiteettidiskurssia kielellisillä valinnoilla liittämällä äidinkieleensä määritteet *meidän* ja *oma* sekä verbivalinnoilla *olla*, *tulla*, *syntyä*, *kertoa*, *muistuttaa*, *tunnistaa* (vrt. Dufva 2002, 24).

Ilman suomen kielen osaamista Suomessa ei pärjää ja ilman äidinkieltä on hukassa identiteetti.

5. PÄÄTÄNTÖ

Haastattelin kahta Afganistanista Suomeen tullutta opiskelijaa. Videoin haastattelun ja rajasin tutkimusaineistokseni kysymyksistä ne, jotka käsittelivät kielten merkitystä ja identiteettiä. Litteroin rajaamani aineiston. Analysoin aineiston diskurssianalyysin keinoin.

Tutkimuskysymykseni olivat:

Mitä diskursseja haastattelussa rakennetaan?

Millaisilla kielellisillä valinnoilla diskursseja rakennetaan?

Millaisia merkityksiä eri kielet saavat?

Tutkimusaineistoni paljastaa, että haastateltavat liittävät eri kieliin eri merkityksiä. Haastattelussa rakennetaan pärjäämisen diskurssia suomen kielen osalta ja identiteetin diskurssia äidinkielen osalta. Nämä diskurssit näkyvät mikrotasolla haastateltavien kielellisissä valinnoissa. Samansuuntaisia diskursseja on löytänyt myös Mona Ahonen (2019) pro gradu -tutkielmassaan, jossa suomen kieli nähtiin elämänhallinnan perustana. Haastateltavani liittävät suomen kieleen välinearvon arjessa pärjäämisen mahdollistajana. Myös Ahonen on todennut, että maahanmuuttajat kokevat suomen kielen osaamisen välinearvoksi (Ahonen 2019: 20). Pärjäämisen diskurssi näkyy esimerkiksi haastateltavien verbivalinnoissa: *kielellä mä saan ystäviä. kielellä pääsee eteenpäin* (esimerkit 3 ja 7). Sen sijaan identiteetti rakentuu äidinkielen varaan, mikä näkyy keskustelun sanavalinnoissa esimerkiksi puheessa *meidän kielestä ja omasta kielestä* (mm. esimerkit 15 ja 18) sekä verbivalinnoissa *olla, tulla, syntyä, kertoa, muistuttaa, tunnistaa* (esimerkit 20 ja 21). Myös Niskanen (2014, 64) on päätyneet tutkimuksessaan siihen, että äidinkieli muistuttaa maahanmuuttajaa omista juurista ja on osa itseä, kun taas suomen kielellä on välinearvo.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida eri tavoin. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta ja kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Hirsjärvi ym. 2004, 216.). Työni tulosten reliabiliteettia tukee se, että ne ovat linjassa aiemman, laajemman tutkimuksen kanssa. Toisaalta luotettavuutta syö tutkimusaineistoni suppeus, haastattelinhan vain kahta maahanmuuttajaa. Siksi ehdotankin jatkotutkimusaiheeksi tutkimusaiheeni laajentamista koko Kikosa-aineiston haastatteluihin.

Toinen tapa arvioida tutkimuksen luotettavuutta on validius eli pätevyys. Se tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2004, 216.) Tutkielmani tavoite oli tutkia kielten ja identiteetin diskursseja haastattelusta. Haastattelukysymykset tuottivat vastauksia, joista löytyi kielidiskursseja: pystyin diskurssianalyysin keinoin löytämään aineistosta suomen kieleen liittyvät pärjäämisen ja hyödyn diskurssit sekä äidinkieleen kietoutuvan identiteettidiskurssin. Tutkielmaani voisi kutsua validiksi. Aineistoni kapeuden vuoksi tuloksiani ei voida pitää kovin kattavina, mutta hankkeen puitteissa jatkuva tutkimus antaa varmasti aiheesta lisää tietoa.

Käsittelin tutkielmassani vain pientä osaa videoimastani haastattelusta. Mielestäni haastattelulla on paljon annettavaa tutkimukselle. Toivon, että siihen tarttuu ainakin keskusteluanalyttikko; uskon videon tarjoavan metodille paljon mielenkiintoista analysoitavaa. Aineistossa riittäisi analysoitavaa myös kielirepertuaareista tai kielenylityksistä. Toisaalta kaikista hankkeen tuottamista videoista voisi analysoida kielen ja identiteetin välistä suhdetta, jolloin käytössä olisi laajemman aineiston luotettavimmat tulokset.

Tutkimustuloksiani voi hyödyntää käytännössä suomen kielen oppitunneilla tai kotoutumiskeinoja suunniteltaessa. Suomen kielen oppijoita on tärkeä tukea aluksi pärjäämään arjessa uudella kielellä. Yhteyttä omaan äidinkieleen pitäisi mielestäni tukea enemmän jo kotoutumiskoulutuksessa, suomen kielen tunneilla koulussa perusopetuksen jälkeenkin ja myös aikuisilla.

LÄHTEET

- Aineisto: Oulun yliopiston Kikosa-kokoelmasta <https://kata.csc.fi/dataset/urn-nbn-fi-csc-kata20190315143842296567>
- AHONEN, MONA 2019: *Maahanmuuttajaopiskelijoiden käsityksiä suomen kielestä*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201904091445.pdf> (21.2.2020)
- AIKIO-PUOSKARI, ULLA 2002: Kielten ja kulttuurien risteysasemalla – kysymyksiä saamen kielestä ja identiteetistä. – Laihiala-Kankainen Sirkka, Pietikäinen Sari, Dufva Hannele (toim.) *Moniääninen suomi – kieli, kulttuuri ja identiteetti*. s. 91-108. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- DUFVA, HANNELE 2002: Dialogia suomalaisuudesta. – Laihiala-Kankainen Sirkka, Pietikäinen Sari, Dufva Hannele (toim.) *Moniääninen suomi – kieli, kulttuuri ja identiteetti*. s. 21-38. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1989: *Language and power*. London: Longman.
- HALL, STUART 2002: *Identiteetti*. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.
- HAMARA, JENNI 2015: Ei sanoin, vaan teoin. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen maailmalla vaatii eri kulttuurien huomioimista. – *Pakolainen* 2 s. 8–10. https://issuu.com/pakolainen/docs/pakolainen_02-2015 (18.2.2020)
- HARJU-AUTTI RAISA – LATOMAA SIRKKU 2018: Kielet, kielikasvatus ja kielitietoisuus – politiikkaa, käytänteitä ja kehittämistarpeita. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2018/kielet-kielikasvatus-ja-kielitietoisuus-politiikka-kaytanteita-ja-kehittamistarpeita> (20.2.2020)
- HEIKKINEN, VESA – MANTILA HARRI 2016: *Kielemme kohtalo*. Helsinki: Gaudeamus.
- HIRSJÄRVI SIRKKA – REMES PIRKKO – SAJAVAARA PAULA 2004: *Tutki ja kirjoita*. 10. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI – SUOMINEN EERO 2016a. *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI – SUOMINEN EERO 2016b. *Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet*. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero

- Suonimen (toim.), *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. s. 25-50. Tampere: Vastapaino.
- KARAYILAN, SANNA – WALLIN, ANNA – HARJU-AUTTI, RAISA – ESKOLA, JARI 2017: Kielitaito – avain moneen lukkoon. Maahanmuuttajien näkemyksiä kotoutumisen onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä. – Jari Eskola, Tiina Mäenpää & Anna Wallin (toim.), *Eläytymismenetelmä 2017: Perusteema ja 11 muunnelmaa*. s.171–195. Tampere: Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201802211287>
- KIELITOIMISTON SANAKIRJA 2020: Pärjätä. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/p%C3%A4rj%C3%A4t%C3%A4>
- LEHTO, LIISA-MARIA 2018: *Korpusavusteinen diskurssianalyysi japaninsuomalaisten kieli-puheesta*. Väitöstutkimus. Oulun yliopisto. Tampere: Juvenes print.
- MANTILA, HARRI 2002: Kielenhuollon uudet haasteet. *Kielikello* 4/2002. <https://www.kielikello.fi/-/kielenhuollon-uudet-haasteet> (21.2.2020)
- MARTIN, MAISA 2002: Suomen kielen oppijasta sen käyttäjäksi. Laihiala-Kankainen Sirkka, Pietikäinen Sari, Dufva Hannele (toim.) *Moniääninen suomi – kieli, kulttuuri ja identiteetti*. s. 39-53. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- MAUTNER, GERLINDE 2004: *Discourse and Management: Critical Perspectives Through the Language Lens*. London: Palgrave.
- NISKANEN HEIDI 2014. *Maahanmuuttajanuorten kieli-identiteetti*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201412162130.pdf>
- PIETIKÄINEN, SARI – DUFVA HANNELE – LAIHALA-KANKAINEN SIRKKA 2002: Kieli, kulttuuri ja identiteetti – ääniä suomenniemeltä. Laihiala-Kankainen Sirkka, Pietikäinen Sari, Dufva Hannele (toim.) *Moniääninen suomi – kieli, kulttuuri ja identiteetti*. s. 9-18. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- PIETIKÄINEN SARI – MÄNTYNYNEN ANNE 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- RUUSUVUORI, JOHANNA 2010: Litteroijan muistilista. – Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.), *Haastattelun analyysi* s. 424–431. Tampere: Vastapaino.
- TIETEEN TERMIPANKKI 2020: *Filosofia: Välinearvo*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:valinearvo>. (21.2.2020)

LIITE 1. Ryhmähaastattelukysymykset.

Oulun yliopisto
Kielten ja kirjallisuuden tutkimusyksikkö
Kielellinen ja ei-kielellinen vuorovaikutus
monikulttuurisessa arjessa -hanke

Ryhmäkeskustelukysymykset syksy 2019

Ajattele aikaa, jonka olet elänyt Suomessa vastaa... (Voit myös verrata siihen, miten oli silloin, kun tulit Suomeen ja miten on nyt)

1) Arjen kielivalinnat

- a) Mitä osaamiasi kieliä ET käytä:
  - jonkun henkilön kanssa tai
  - jossakin tilanteessa? Miksi?
  - Mikä estää tai rajoittaa sinua näissä tilanteissa?
- b) Mitä kieliä haluaisit käyttää arjessasi enemmän? Miksi?
- c) Millaisissa tilanteissa tuntuu, että haluaisit käyttää äidinkieltäsi/suomen kieltä/jotain muuta kieltä? Miksi?

2) Eri kielet puhetilanteissa

- a) Mitä kieliä sinulle puhutaan ja missä tilanteissa?
- b) Millaisissa tilanteissa sinulla tulee koodinvaihtoja eli esim. suomenkielisen puheen sekaan jotain toista kieltä? Mitä muut ihmiset sanovat siitä (puoliso, ystävät, työkaverit...)?
- c) Oletko ollut tilanteessa, jossa toiset henkilöt puhuvat kieltä, jota et osaa ollenkaan tai osaat sitä huonosti? Mitä sitten tapahtui?
- d) Huomioidaanko/huomioitiinko sinun kielitaitosi (taso) töissä, harrastuksissa? Miten?

3) Kielet arjessa toimimisen esteenä tai mahdollisuutena Millaisesta kielitaidosta on mielestäsi hyötyä Suomessa?

- a) Onko ollut tilanteita, joissa olet toivonut osaavasi jotain kieltä (paremmin)? Mitä tapahtui?
- b) Mikä merkitys on mielestäsi sillä, että osaa sen maan/alueen kieltä, jossa asuu?
- c) Mitä tarkoittaa kielellä pärjääminen tai selviäminen (sinun elämässäsi)? Mitä muuta kieli merkitsee tai mitä muuta kielellä voi tehdä?

4) Tilanteet, joissa sinua ei ymmärretä tai sinä et ymmärrä muita

- a) Millaisia kokemuksia sinulla on tilanteista, joissa joku ei ymmärrä sinua tai sinä et ymmärrä muita? Mitä tapahtui? Mikä mielestäsi aiheutti väärinymmärryksen?
- b) Mitä keinoja käytät, kun et ymmärrä tai sinua ei ymmärretä?
- c) Oletko joskus turvautunut siihen, että et osaa suomea (tai kieltä x)? Mitä tapahtui?

5) Kielten ominaisuudet ja merkitys

- a) Miten osaamasi kielet eroavat toisistaan?
- b) Mitä osaamasi kielet merkitsevät sinulle?
- c) Mitä äidinkieli tarkoittaa?
- d) Millä kielellä näet unia, vitsaillet, ajattelet, kiroilet, puhut rakkaudesta?

LIITE 2. Parihaastattelun litterointi.

Haastattelija: No tuota mikä merkitys on sillä teidän mielestä että osaa sen maan kieltä jossa asuu?

B: No ainakin minun mielestä ilman kieltä ihmisellä on tosi hukassa ja ei voi päästä kouluun eikä voi päästä töihin samalla tavalla kuin ne jotka osaavat kieltä ja se on niinkun tosi hukassa on. Esimerkiksi mä olin joskus Lovisassa mä en osannut suomen kieltä niin siellä joku valitsi jalkapallojoukkueeseen maalivahti. Niin mä olin maalivahtina mutta olisin halunnut päästä siihen joukkueeseen mutta kun en osannut kieltä niin en päässyt. Niin toinen pääsi sinne koska se osasi kieltä mä yritin tosi paljon puhua monella tavalla ne oli suomalaisia mä yritin puhua englantia ja jotakin mä osasin ainakin minä sinä näillä sanoilla meinasin ummarryta että mä haluan tai vaik omalla kielelläkin yritin puhua se oli suomalainen se ärsytti niin paljon mä vain sanoin minä minä minä minä (darin kieltä) yritin tosi paljon selittää että mä haluan mutta ne ei ymmärtänyt mua mitä mä tarkoitan. Mutta se mun kaveri pääsi koska se osasi englantia sillä kielellä ja se osasi suomen kieltä kuin minä.

Haastattelija: Eli vaikuttiko siinä enemmän suomen kielen taito kuin jalkapallon taito?

A: Öö suomen kielen taito vaikutti. Koska ne ei ymmärtänyt mua mitä mä tarkoitan. Ei ne voinut tietää että osaanko mä pelata tai enkö osaa.

Haastattelija: No mitä kieli sulle merkitsee, mitä kielellä voi tehdä?

A: Työpaikalla vai?

Haastattelija: Ihan kaikki.

A: No jos työpaikalla esimerkiksi asiakas on toisen kieli pystyy sitä asiasta paremmin kertoa että hän ymmärtää paremmin kuin suomi semmoinen tilanne että ollaan suomen kieltä paremmin ... oma työpaikka tai asiakas.

B: Voin sanoa, että kieli merkitsee minulle ihan kaikkea. Niin kielellä mä saan ystäviä mä saan täällä koulussa saan työpaikka ja kielellä pääsen harrastuksen ja ihmiskunta asustamisen paikkoihin kielellä voi päästä ilman kieltä ei voi päästä niin helpolla siihen eli kieli merkitsee minulle tosi paljon kaikkea.

A: no jos oikeasti osata kieli hyödyntä oma elämä pystyy parampi kaiken tilanteeseen että ei tarvitse jokaisen paikassa ihmetellä mitä tietä mistä mitä tehdä ja se paljon hyödyn. Kielitaito oikeasti jokaisen paikassa.

B: joo ja kieli on se pääasia arjessa että arjessa ilman kieltä ei pärjää.

Haastattelija: Nyt mietipä näitä kieliä mitä osaat. Miten ne eroaa toisistaan? Miten suomen kieli eroaa sun äidinkielestä esimerkiksi?

A: tosi paljon esimerkiksi kirjoittamalla suomea kirjoitetaan vasemmalle päin, daria kirjoittaa oikein päin. Puhumalla sanoja. On iso merkitys.

B: Voitsä sanoa vielä?

Haastattelija: Eli ne kielet, mitä sinä osaat, miten ne eroaa toisistaan? Onko suomen kieli ja dari erilaisia kieliä?

B: Ai niin joo. Joo, se on aivan erilainen niin kuin A:kin sanoi se kirjoittaminen meidän kieli sillä kielellä voi kirjoittaa oikealla vasemmalle suomen kieli kirjoitetaan vasemmalta oikealle ja sitten se ääntäminen on aivan erilainen se ääntäminen oli tosi vaikea oppia että miten mä voin oppia esimerkiksi ö, y, niitä on tosi vaikea oppia jos joku tulisi afganistanista. Minulle oli vaikea oppia että hyvää yötä mä aina sanoin alussa hyvä jutta koska mä en osaa sanoa että hyvää yötä mutta nyt mä osaan.

Haastattelija: Eli onko niin, että darin kielessä ei ole y:tä tai ö:tä?

B: Ei ole joo. Siellä on paljon *zee, ghee wee*, niitä, niitä on tosi vaikea oppia suomalaisen.

A: Niin se on semmosen että eniten äänistä kuuluu kurkusta .. niin että mä sen verran itekin huomasin että suomen kieli lausutaan erilailta semmosen että ilman kurkkua. Ääntä sitä sanaa joten muuten. Lukeminenkin eri tavalla.

B: Joo. Paštu on meidän maan toinen kieli ja arabiaakin meillä opetettiin ylaasteella jonkin verran. Ne kaikki on vähän saman päin ööö niin jos mä oisin opiskellut niitä niin olisin oppinut niitä paremmin suomen kieltä koska ne on vähän samanlaisia.

A: Vähän lähellä. Arabiankielistäkin on monia sanoja on ehkä monia sanoja meidän äidinkieli samanlaisia, kirjoittaminen. Sitten tavallaan helpompi meidän uskonnon kieli on arabia että lausetta helpompi.

Haastattelija: No mitä nämä kielet joita sä osaat, mitä ne merkitsee sinulle?

A: Helpottaa sillee asiasta tilanteessa että pysty mikä kieli vai missä mä ossaa pysty mä jos puhu ihmise sitä tilanteesta samakielinen ku että itsekin ja parhaitellen kertoo mielihope tai mitä mä ite haluan siitä tilanteesta kerto. Se helpottaa tosi paljo.

Haastattelija: Joo.

B: Ja kyllä se niinku sä sanoit että se helpottaa elämää ja sillä kielellä pääsee eteenpäin ja sitten öö joskus tulee hauskakin niistä kielistä esimerkiksi mä osan joku pari sana ruotsin kieltä.

Haastattelija: Aha.

B: joskus ruotsalaisille kaverille mä boblaa suomen kieltä mutta joskus mä vaan heitän että tack se vaan siitä toi niiku hauska juttu että wau sä osaat tack. Se on jotakin hauska ja arabilaisille kavereille mä joskus puhun arabin kielellä ko muutama sana niin siitä tule hauska juttu.

Haastattelija: Niin, ihmiset ilahtuu.

B: hmm.

Haastattelija: Joo.

B: Niinku mä sanoin että mä ilahduin silloin kun Halpa-Hallissa se myyjä puhui meille omalla kielellä. Niinku hauska.

Haastattelija: Hmm. No mitä äidinkieli merkitsee sinulle?

A: Ööö itselle iso merkitys että sitä kerto että kuka mä on, mistä mä tuun mite mä syntyn että omasta elämästä kertominen että muistuttaa.

B: Ja sillä kielellä voi tunnistaa että mistä on kotoisin ja ja se on semmoinen kieli että ihan lapsesta asti olen oppinut ja en tiedä mitä...

A: itsetuntemus.

Haastattelija: Itsetuntemus? Kyllä. No, millä kielellä näet unia?

A: Mä teen itse oon tosi vähän suomeksi mitään että mulla ollut tullut semmoinen suomenkielinen uni unissa puhutin suomi.

B: Ja mäki oon puhunut unissa omalla äidinkielellä tai suomi kielellä.

Haastattelija: Molemmilla. Joo, kyllä.